

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU27

Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi

Sammanfattning

Ett enigt utskott föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi och tillkännager detta för regeringen. Utskottet understryker vikten av att regeringen fortsatt tydligt och med kraft driver linjen i EU att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, snarast praktiskt möjligt ska upphöra. Regeringen bör vidare driva frågan om att EU ska ta fram ett regelverk för ursprungsmärkning av fossil energi som i första hand avser den fossila energins geografiska ursprung. Slutligen anser utskottet att det behöver vidtas åtgärder så att Sverige upphör med import av rysk energi när det är möjligt, inte minst fossila bränslen som naturgas och olja. Regeringen bör granska vilken import som förekommer i dag för att därefter överväga olika alternativ som är juridiskt och praktiskt möjliga när det gäller både skyndsamma och mer långsiktiga åtgärder för att trygga Sveriges energiförsörjning.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

Utskottet lägger på eget initiativ fram förslaget till tillkännagivande.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden.....	5
Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi	5
Bakgrund.....	5
Utskottets ställningstagande.....	7
Särskilda yttranden	10
Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi (V)	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi och tillkännager detta för regeringen.

Stockholm den 12 maj 2022

På näringsutskottets vägnar

Carl-Oskar Bohlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carl-Oskar Bohlin (M), Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Anders Frimert (S), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Josef Fransson (SD), Rickard Nordin (C) och Lorentz Tovatt (MP).

Redogörelse för ärendet

Inom utskottet har det väckts en fråga om att utskottet, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen, ska ta initiativ till ett tillkännagivande till regeringen om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi (prot. 2021/22:34). Vid sammanträdet den 12 april 2022 (prot. 2021/22:35) beslutade utskottet att påbörja ett beredningsarbete i syfte att kunna ta ett utskottsinitiativ i frågan.

Den 26 april 2022 informerades utskottet om importen av rysk energi av verkställande direktör Åsa Pettersson och expert Carl Berglöf, Energiföretagen Sverige, verkställande direktör Jessica Alenius, Drivkraft Sverige, verkställande direktör Hans Kreisel och kommunikationschef Saila Horttanainen, Nordion Energi AB samt verkställande direktör Maria Malmkvist och avdelningschef Anna Wallentin, Energigas Sverige.

Den 28 april 2022 fick utskottet information i samma fråga från generaldirektör Robert Andrén och avdelningschef Anders Wallinder, Energimyndigheten, och generaldirektör Anne Vadasz Nilsson och avdelningschef Caroline Törnqvist, Energimarknadsinspektionen, statsrådet Khashayar Farmanbar, Infrastrukturdepartementet, och statssekreterare Krister Nilsson, Utrikesdepartementet.

Utskottets överväganden

Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi. Utskottet understryker vikten av att regeringen fortsatt tydligt och med kraft driver linjen i EU att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, snarast praktiskt möjligt ska upphöra. Regeringen bör vidare driva frågan om att EU ska ta fram ett regelverk för ursprungsmärkning av fossil energi. Slutligen anser utskottet att det behöver vidtas åtgärder så att Sverige upphör med import av rysk energi när det är möjligt, inte minst fossila bränslen som naturgas och olja.

Jämför det särskilda yttrandet (V).

Bakgrund

Rysslands invasion av Ukraina den 24 februari 2022 har gjort frågan om energiförsörjning samt import av och utfasning av fossila bränslen högaktuell. Enligt kommissionen (COM(2022) 108) importerar EU 90 procent av all gas som förbrukas inom unionen, och Ryssland står för mer än 40 procent av unionens totala gasförsörjning. Vidare kommer 27 procent av oljeimporten och 46 procent av kolimporten från Ryssland.

Sveriges direkta energiberoende gentemot Ryssland är relativt litet. Det indirekta beroendet är större eftersom Sverige är en del av en global energimarknad för både naturgas och olja, där Ryssland har betydande andelar. Exakt hur stor andel av energiimporten som kommer från Ryssland finns det ingen samlad statistik över. Detta beror framför allt på att Sveriges direktimport av rysk energi är begränsad och att det många gånger inte går att spåra den fossila energins geografiska ursprung. Omkring 8 procent av den totala svenska råoljeimporten 2021 utgjordes av rysk råolja. Av den totala importen av flytande naturgas, s.k. LNG (liquefied natural gas), till Sverige 2021 importerades omkring 30 procent med Ryssland som avsändningsland. Rysk olja och gas kan även användas som insatsråvaror i svensk industri.

Den 8 mars 2022 presenterade kommissionen meddelandet REPowerEU (COM(2022) 108). I meddelandet beskriver kommissionen hur EU kan hantera akuta utmaningar på energiområdet till följd av Rysslands invasion av Ukraina och hur EU:s beroende av import av ryska fossila bränslen kan minskas i god tid före 2030. Kommissionen beskriver möjliga åtgärder som kan dels minska effekterna av höga energipriser, dels minska importberoendet av fossila bränslen, framför allt från Ryssland. Meddelandet fokuserar främst

på gas, men kommissionen anger att det kan breddas till att även omfatta utfasning av rysk olja och ryskt kol. För att förbereda EU inför nästa vinter aviseras ett lagförslag om krav på att fylla på gaslager. Kommissionen föreslår även en plan för EU med två pelare (REPowerEU-plan). Den ena pelaren handlar om diversifiering av gasförsörjningen genom ökad import av LNG och gas genom rörledning från andra leverantörer än Ryssland samt ökade nivåer av biometan och vätgas. Den andra pelaren handlar om att snabbare minska beroendet av fossila bränslen genom energieffektivisering, förnybar energi, elektrifiering i industrin och snabbare tillståndsprocesser. Meddelandet är en uppföljning av kommissionens meddelande om en verktyglåda med förslag till åtgärder för att mildra effekterna av de höga energipriserna på kort och medellång sikt (COM(2021) 660) som presenterades den 13 oktober 2021.

Vid Europeiska rådets informella möte i Versailles den 10–11 mars 2022 enades EU:s stats- och regeringschefer om att så snart som möjligt gradvis minska EU:s beroende av import av gas, olja och kol från Ryssland. EU-ländernas ledare uppmanade kommissionen att senast i slutet av maj föreslå en REPowerEU-plan för detta ändamål.

Kommissionen presenterade vidare den 23 mars 2022 ett förslag om revidering av förordning (EU) 2017/1938 gällande gaslagring (COM(2022) 135) och ett uppföljande meddelande med förslag på åtgärder på el- och gasmarknaderna för att mildra de höga energipriserna (COM(2022) 138).

Kommissionen har även uttalat att den avser att presentera ytterligare ett meddelande, preliminärt i maj 2022, om REPowerEU, som fokuserar på hur EU kan bli oberoende av rysk fossil energi. Därtill har kommissionen aviserat kommande rekommendationer för snabb tillståndsgivning för projekt med förnybar energi och en strategi om solenergi.

EU har även fattat beslut om flera sanktionspaket mot Ryssland. Den 25 februari 2022 införde EU genom det andra sanktionspaketet ett förbud för försäljning, leverans, överföring eller export till Ryssland av specifika varor och tekniker inom oljeraffinering. Det fjärde sanktionspaketet som beslutades den 15 mars 2022 omfattade bl.a. ett förbud mot nya investeringar i den ryska energisektorn. Den 8 april 2022 beslutades om ett femte sanktionspaket som bl.a. innehåller förbud mot import från Ryssland av kol och andra fasta fossila bränslen. Förbuden gäller inte om det finns ett avtal som har ingåtts före den 9 april 2022 och man behöver kunna fullgöra avtalet t.o.m den 10 augusti 2022. I ett tal i Europaparlamentet den 4 maj 2022 presenterade kommissionens ordförande Ursula von der Leyen ett förslag till ett sjätte sanktionspaket. Kommissionen har bl.a. föreslagit en infasning av sanktioner mot import av rysk olja där EU kommer att avveckla det ryska utbudet på råolja inom sex månader och raffinerade produkter i slutet av året. Medlemsländerna har ännu inte godkänt kommissionens förslag och diskussioner pågår.

Utskottets ställningstagande

Det har gått drygt två månader sedan Ryssland inledde ett storskaligt väpnat angrepp mot Ukraina. Den ryska invasionen av Ukraina är oprovocerad, olaglig och oförsvarlig och innebär ett stort lidande för den ukrainska befolkningen. Sverige har i solidaritet med Ukrainas folk, och som en del i det internationella svaret på Rysslands agerande, bistått Ukraina med både ekonomiska och materiella resurser. Utöver att efterfråga direkt stöd har Ukraina även vädjat till omvärlden att införa hårda sanktioner mot den ryska regimen, däribland att Europa ska införa ett förbud mot import av rysk olja och gas. Som redogjorts för i det föregående har EU beslutat om flera sanktionspaket. Dessa innehåller bl.a. förbud mot nya investeringar i den ryska energisektorn och import från Ryssland av kol och andra fasta fossila bränslen. Som framgår av det föregående har kommissionen nyligen presenterat ett förslag på ytterligare sanktioner på energiområdet, men dessa har ännu inte godkänts av medlemsländerna. Utskottet konstaterar att EU:s stats- och regeringschefer har beslutat att fasa ut importen av olja, gas och kol från Ryssland så snart som möjligt men att det ännu inte finns något beslutat slutdatum. Kommissionen har initierat ett arbete för att fasa ut EU:s beroende av import av ryska fossila bränslen.

Utskottet anser att det är angeläget att bryta EU:s beroende av Ryssland och rysk energi, inte minst fossil energi. Detta omfattar även t.ex. olja och gas som används som insatsråvara i svensk industri. Utskottet har mot denna bakgrund inhämtat information bl.a. om möjligheten för Sverige att unilateralt införa ett stopp för import av rysk energi. Utskottet har även inhämtat information om möjliga hinder – såväl legala som praktiska – mot och effekter av ett sådant beslut inklusive hur det skulle påverka Sveriges energiförsörjning och det svenska näringslivet. Därtill har utskottet inhämtat information om hur ett sådant förbud skulle kunna upprätthållas i praktiken, vilket bl.a. rör frågor om hur rysk energi skulle kunna särskiljas från annan energi, t.ex. genom någon form av ursprungsmärkning. Utskottet har träffat företrädare för branschorganisationer, myndigheter och regeringen. Efter att ha tagit del av denna information kan utskottet inledningsvis konstatera att frågan är mycket komplex. Lösningen är därmed inte heller enkel. Med den utgångspunkten vill utskottet anföra följande.

Utskottet vill för det första understryka vikten av att regeringen fortsatt tydligt och med kraft driver linjen i EU att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, snarast praktiskt möjligt ska upphöra. Ett enigt EU har i sig ett viktigt värde men utgör också en styrka eftersom gemensamma sanktioner ger större effekt samtidigt som det minskar sårbarheten för de enskilda medlemsländerna. Även om det pågår ett arbete inom EU menar utskottet att förberedelserna för att kunna hantera ett importstopp av rysk energi till samtliga EU-länder behöver påskyndas, inte minst bland de länder som i dag är starkt beroende av denna energiimport. Arbetet med att fasa ut fossila bränslen är redan en angelägen fråga som en del i klimatarbetet (för att

sänka utsläppen av koldioxid), men Rysslands krig i Ukraina har tydliggjort att energiomställningen i EU måste påskyndas.

För det andra anser utskottet att det är problematiskt att det saknas transparens och möjlighet att spåra fossil energi så att konsumenter och företag kan göra aktiva val och t.ex. välja bort rysk energi. Regeringen bör därför driva frågan om att EU ska ta fram ett regelverk för ursprungsmärkning av fossil energi. Med ursprungsmärkning avser utskottet i detta sammanhang i första hand den fossila energins geografiska ursprung. Ett regelverk om ursprungsmärkning behöver vara gemensamt och åtminstone omfatta hela EU. Utskottet är medvetet om att det är en tidskrävande och komplicerad process att ta fram ett system för ursprungsmärkning av fossil energi men anser att spårbarhet är viktigt långsiktigt även efter en utfasning av rysk fossil energi.

Slutligen, för det tredje, anser utskottet att det behöver vidtas åtgärder så att Sverige upphör med import av rysk energi när det är möjligt, inte minst fossila bränslen som naturgas och olja. Enligt utskottets uppfattning finns det flera skäl för detta. Det handlar både om att stärka Sveriges försörjningstrygghet och om att visa solidaritet med den ukrainska befolkningen.

Utskottet kan konstatera att den svenska direktimporten av rysk energi är begränsad. Många företag har vidare på eget initiativ minskat eller helt slutat handla med Ryssland. Utskottet noterar att Kommerskollegium i en snabbanalys kommit fram till att importen av kol, olja och naturgas (mineraliska bränslen), mätt i volym, minskade med 59 procent i mars 2022 jämfört med mars 2021. En tydlig nedgång märks t.ex. i importen av rysk etanol från ett värde på 54 miljoner kronor i februari 2022 till 13 000 kronor i mars 2022. Utskottet ser positivt på de initiativ som redan har tagits när det gäller den direkta importen.

Utskottet konstaterar att förutsättningarna att frigöra sig från rysk energi skiljer sig åt mellan EU:s medlemsländer. Sveriges direkta beroende av rysk energi är betydligt mindre än hos många andra europeiska länder. Samtidigt är den rörbundna gasen som importeras från Danmark en blandning av den gas som finns i det europeiska gasnätet där även rysk naturgas i nuläget ingår. Det gör att det är både tekniskt och juridiskt komplicerat att införa ett unilateralt importstopp av rysk rörbunden naturgas. Utskottet noterar också att många civilrättsliga avtal på området är s.k. take-or-pay-kontrakt som innebär att kunden förbinder sig att köpa en viss mängd naturgas eller åtminstone betala för gasen under kontraktstiden.

Icke desto mindre anser utskottet att det är viktigt att regeringen vidtar åtgärder för att Sverige så snart som möjligt ska frigöra sig från rysk energi, framför allt fossila bränslen som naturgas och olja. Regeringen bör därför granska vilken import som förekommer i dag för att därefter överväga olika alternativ som är juridiskt och praktiskt möjliga när det gäller både skyndsamma och mer långsiktiga åtgärder för att trygga Sveriges energiförsörjning. I detta ingår även att överväga ett nationellt stopp för direktimport av rysk energi, framför allt fossila bränslen. Det kan också t.ex. handla om att föra diskussioner med företag som är beroende av rysk energi om möjliga alternativ

och bistå med att samordna frivilliga initiativ så att fler kan ansluta sig. På längre sikt bör regeringen verka för att beroendet av fossil gas helt upphör, och övervägandena skulle även kunna innebära att undersöka möjligheten att skynda på en ökad produktion av förnybar svensk gas. Regeringen bör även se över möjligheten att utveckla infrastrukturen kring flytande gas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi (V)

Birger Lahti (V) anför:

Jag har ställt mig bakom utskottets ställningstagande. Jag tycker i grunden att det är bra även om det i vissa delar kunde ha varit skarpare, inte minst när det gäller regeringens agerande på EU-nivå. Jag vill i detta särskilda yttrande tydliggöra min uppfattning i frågan.

Jag anser att en gemensam europeisk elmarknad är sårbar i fråga om beroendet av fossil energi. Inom EU är fossilberoendet fortsatt stort. Den strategi som många medlemsländer inom EU har valt – att växla från kol till rysk fossilbaserad gas – orsakar nu en prischock för europeiska hushåll och företag i och med att Rysslands krig mot Ukraina har medfört stora konsekvenser på den europeiska elmarknaden. Som en konsekvens av den ryska invasionen av Ukraina har priserna på fossila bränslen stigit, vilket påverkar elpriset i länder där dessa bränslen i större utsträckning används för elproduktion. Jag kan konstatera att detta även påverkar elpriserna i södra Sverige. Jag vill även framhålla att EU-ländernas beroende av rysk fossilbaserad gas även långt innan Rysslands krig mot Ukraina yttrade sig i form av skenande elpriser i Europa. Jag menar att detta är en konsekvens av EU-ländernas misslyckande att ställa om till fossilfria alternativ. I Tyskland och flera andra länder i Europa är elpriserna väsentligt högre än i Sverige. Eftersom Ryssland är ett stort land för export av naturgas, kol och olja spås Europas elmarknad påverkas avsevärt av den politiska utvecklingen i Ryssland och omvärldens reaktioner på den. Jag kan konstatera att orsaken till Tysklands stora beroende av rysk gas sällan nämns. Jag tänker då på kärnkraftsolyckan i Fukushima i Japan som ledde fram till Tysklands beslut att snabbavveckla kärnkraften i landet.

Jag kan konstatera att olika aktörer har tagit initiativ för att stoppa importen av rysk energi, däribland vissa svenska företag som tidigt bestämde sig för att sluta importera varor från Ryssland. En aktör som bör lyftas fram är Hamnarbetarförbundet som startat en blockad mot ryska fartyg, ryskt gods och sjötrafik till och från ryska hamnar. Detta har förbundet gjort i solidaritet med den ukrainska befolkningen. Jag tror att fler solidariska initiativ skulle ge effekt gentemot Rysslands ekonomi.